

SØVÆRNS- ORIENTERING

Ved Årsskiftet 1990/1991

Året 1990 har i almindelighed været præget af udførelsen af forsvarsforligets bestemmelser, og i den forbindelse må det hilses med tilfredshed, at søværnets udflytningsprogram stort set er blevet videreført som planlagt.

Forsvarskommissionen af 1988 har i sin beretning givet sine anbefalinger vedrørende søværnets sammensætning og udvikling i 90'erne, som vi nu for alvor tager hul på.

Den økonomiske situation har igen været stram, og specielt har personelmanglen inden for visse personelspecialer skabt vanskeligheder for søværnets udrustninger og vedligeholdelse af materiel.

Søværnets opgaver er især håndhævelsen af landets suverænitet til søs og opretholdelse af et rimeligt beredskab, som er bestemmende for søværnets virke for rettidig indsats af flådens operative enheder i en given situation.

Det skal endvidere pointeres, at Forsvarskommissionens baggrund radikalt er ændret af den glædelige udvikling af demokratiseringstendensen i Østeuropa i det sidste år, og at der nu synes at være brug for mere fleksibilitet fra søværnets personels side end nogensinde før.

Den situation vi står i ved årsskiftet rummer stor usikkerhed, men der er håb om, at udviklingen i de nærmeste kommende år vil føre til væsentlige forbedringer af sikkerhedssituationen i vor del af verden. Men trods styrkereduktioner i Europa eksisterer endnu trusler i vor omverden, jf. bl.a. krisen i Den Persiske Bugt, der kræver et afbalanceret dansk søværn. Korvetten OLFERT FISCHER's udsendelse til FN-styrken i Golfen, viser tydeligt, at Danmark indirekte berøres som en følge af konflikter uden for Europa.

Fleksibilitet er derfor hjørnestenen i søværnets virke, hvis beredskab skal opretholdes med tilstrækkeligt uddannet personel og materiel til udrustning af flåden. Dermed kan søværnet på et realistisk grundlag, tilpasses det nye behov og således opfylde sit formål.

Ved dette års udgang nedlægges Marinestaben, og funktionen som Inspektør for Søværnet ophører med at eksistere. Hele ansvarsområdet, bortset fra ganske enkelte dele, er overført til Søværnets Operative Kommando.

Hermed er en epoke i søværnets historie afsluttet, og selv om det altid er vanskeligt at sige farvel til noget man har været vant til, så er denne ændring af søværnet et væsentligt fremskridt.

Størst betydning har det, at personelforvaltning og uddannelse for langt den største del af søværnets personel bliver samlet under en chefs ansvar.

Det der nu sker, er ikke at Marinestaben og Inspektøren er gået i "betalingsstandsning", men at vi tværtimod har fusioneret med et stærkt "firma".

Søværnets Operative Kommando ønskes tillykke med den nye koncern.

INSPEKTIONSVIRKSOMHED

I 1990 har Inspektøren for Søværnet gennemført en reduceret inspektionsvirksomhed, bl.a. afstedkommet af arbejdet med tilpasning af forswarets øverste ledelse. Dog er alle planlagte inspektioner af Inspektionsskibseskadrens enheder før hvert togt gennemført, ligesom Inspektøren for Søværnet inspicerede OLFERT FISCHER umiddelbart før enhedens afgang til tjenesten i Golfen.

Inspektøren for Søværnets inspektionsvirksomhed har bl.a. som mål at skabe et samlet billede af tjenestestedernes personel-, uddannelses-, materiel- og beredskabsmæssige stade, samt for de sejlene enheder tillige at vurdere de særlige forhold, der vedrører skibenes og besætningernes sikkerhed til søs.

Ved planlægningen og gennemførelsen af inspektionerne lægges der vægt på, at de tillige skal tjene et uddannelsesformål og danne baggrund for vejledning og problemløsning.

Inspektionerne har i 1990 givet det indtryk, at tjenestestederne er i stand til at planlægge og afvikle pålagte opgaver på en tilfredsstillende måde.

Det må dog erkendes, at uddannelsessituationen, selv på væsentlige områder, har bevæget sig i ugunstlig retning.

På trods heraf må beredskabet betegnes som tilfredsstillende, hvilket bl.a. må ses som en følge af personellet's samarbejdsvilje samt fleksible og positive holdning til tjenesten.

ØVELSESAKTIVITET

Søværnets enheder har i 1990 afviklet sejlads og øvelsesaktivitet i henhold til Søværnets Operative Kommandos årsprogram. De opnåede resultater har været tilfredsstillende.

I første halvdel af 1990 gennemførtes som i tidligere år følgende typetræningsøvelser:

- Minerydningsøvelsen BLUE HARRIER
- Torpedobådsøvelsen BOLD GAME
- Antiundervandsbådsøvelsen BRIGHT HORIZON
- Redningsøvelsen BRIGHT EYE.

Der var herudover deltagelse i øvelse US BALTOPS 90.

I sidste halvdel af året afvikledes udover eskadreøvelser:

- Flådeøvelse DANEX 90
- Øvelse STANAVFORLANT BALTOPS 90
- Øvelse STANAVFORCHAN BALTOPS 90.

I tilknytning til øvelse DANEX 90 gennemførtes i NATO-regi et intensivt forsøgsprogram inden for området elektronisk krigsførelse.

Til erstatning for den oprindeligt planlagte østersøfase af TEAM WORK 90 gennemførtes en bilateral dansk - tysk øvelse benævnt BILATEX 90.

Udover disse aktiviteter har der været dansk deltagelse i de stående maritime NATO-styrker:

- Standing Naval Force Atlantic (STANAVFORLANT)
- Standing Naval Force Channel (STANAVFORCHAN).

Således er i perioder LINDORMEN, LOSSEN, GULDBORGSUND og GRØNSUND indgået i STANAVFORCHAN og NARHVALEN i STANAVFORLANT.

Af specielle øvelser skal nævnes undervandsbådsredningsøvelsen med det svenske undervandsbådsredningsskib BELOS, ligesom enheder fra Undervandsbådseskadren har deltaget i øvelse:

- Joint Maritime Course (JMC) i Storbritannien.

Der er herudover gennemført en række mineøvelser med de af søværnets personel bemandede miljøfartøjer.

I løbet af året har søværnet gennemført en række opgaver af repræsentativt tilsnit. Der er således sejlet med kongelige personer og ambassadører, udenlandske og danske ministre samt højtstående militære ledere. Der er også gennemført en række flådebesøg i ind- og udland.

Korvetten OLFERT FISCHER afsejlede 12 SEP til tjeneste i Golfen i forbindelse med FN-blokaden af Irak.

Farvandsovervågningen har, trods den høje trafikintensitet, dannet et pålideligt grundlag for suverænitetshåndhævelsen, trafik- og miljøfunktioner samt søredning og minerydning, der sammen med den senere beskrevne fiskeriinspektionstjeneste forbruger mere end 50% af søværnets mandtimer. Af søredningsoperationer er der i 1990 udført ca. 760 imod ca. 600 i 1989.

Fiskeriinspektions-, stations- og søredningstjenesten ved Færøerne og Grønland udgør også en væsentlig del af søværnets daglige fredstidsaktiviteter. I årets løb blev der ved Færøernes Kommando iværksat ca. 200 assistancer således:

10 søredningsopgaver, 162 slæbe/dykkerassistancer (hvoraf søværnet udførte de 4), 7 minøropgaver, samt 29 sygetransporter, hvor de 4 blev udført med skib og de resterende 25 med søværnets helikoptere.

Inspektionsskibe og -kuttere gennemførte på Færøerne 169 fiskerikontrolbesøg ombord i sovjetiske, færøske, norske, tyske og franske fiskerifartøjer. Ulovligt fiskeri blev konstateret i et tilfælde. En fransk trawler, der fiskede med for små masker, 130 mm hvor de skulle være 135 mm, blev uden retslig dom ikendt en bøde på 40.000 kr., samt konfiskation af grej.

I den tilsvarende periode ledede Grønlands Kommando omkring 11 rednings- og eftersøgningsoperationer. Personel og materiel fra kommandoen var involveret i 9 redningsopgaver.

Inspektionsskibe- og kuttere har gennemført ca. 190 fiskerikontrolbesøg i grønlandske, danske, færøske, norske, tyske, franske, japanske og engelske fiskerifartøjer. I syv tilfælde er der foretaget politianmeldelse, i et tilfælde givet en bøde på kr. 30.000. For konstaterede uregelmæssigheder, der ikke udløste bøde, er der foretaget indskærpelse og vejledning af gældende regler i 50 tilfælde.

MATERIELOMRÅDET

Der blev indstillet om iværksættelse af materielanskaffelser til søværnet med følgende projekter:

- STANDARD FLEX 300, 2. serie, godkendt.
- Materiel til ubådsbekæmpelse, godkendt.
- Prototypesæt våbenmoduler til STANDARD FELX 300, godkendt.
- Afsluttende mineanskaffelse, godkendt.
- 2 landbaserede sømålsmissilbatterier.
- Levetidsforlængelse af NARHVALEN-klassen.
- Erstatningsanskaffelse af søopmålingsbåde (o-både).
- Indledende anskaffelse af NAVSTAR GPS.

Udvikling og leverance af søminer og modifikation af torpedoer er fortsat.

Afprøvning af antimissilsystemet SEA GNAT er fortsat i 1990. Forsøg under EW-øvelse BALTLANT 90 gav meget fine resultater.

Levetidsforlængelses- og moderniseringsprojekter for minelæg- gere af FALSTER-klassen og undervandsbåde af TUMLEREN-klassen fort- sætter. Således blev den første minelægger med fuld elektronisk- og våbenteknisk opdatering operativ medio 1990. Det samlede levetids- forlængelsesprogram for minelæggere planlægges tilendebragt i 1994.

Første enhed af TUMLEREN-klassen højste kommando og blev navn- givet TUMLEREN 20 OKT 1989. Anden enhed, SÆLEN, indgik i flådens tal 10 OKT 1990. Den sidste undervandsbåd, SPRINGEREN, er overtaget af Danmark og gennemgår levetidsforlængelse og modernisering i Nor- ge. SPRINGEREN forventes at indgå i operativ tjeneste ultimo 1991.

Tre enheder af STANDARD FLEX 300, 1. serie, er tilgået flåden nemlig FLYVEFISKEN, HAJEN og HAVKATTEN. Serien bliver på i alt syv enheder, der gennem rolleskift skal kunne virke som kamp- og mine- rydningsenheder samt indgå i farvandsovervågningen.

Oprindeligt var STANDARD FLEX 300, 2. serie, planlagt til at omfatte fire kampenheder. Ved bevillingen af 2. serie i foråret blev anskaffelsen imidlertid ændret til at bestå af seks enheder med reduceret udrustning, dvs. uden turbine, kanon og ildledning. Anskaffelse af supplerende udrustning til serien er planlagt til et senere tidspunkt.

I forbindelse med tilgangen af FLYVEFISKEN-klassen, er bevogt- ningsfartøjerne NEPTUN og RAN, samt minestrygerne ALSSUND, EGERN- SUND og ULVSUND blevet udfaset.

LYNX-helikoptererne er under modifikation og udbygning med taktiske datasystemer og elektroniske søge- og lytteudstyr. Anskaffelse af større gearkasser til forbedret løftekapacitet, samt nyt nødflydesystem er iværksat.

Bygning af nye inspektionsskibe til afløsning af HVIDBJØRNEN-klassen ved Svendborg Skibsværft går planmæssigt. Våbeninstallationer og systemafprøvning i THETIS er gennemført i 1990. Efter prøvesejlads i Nordatlanten planlægges kommandohejsning i FEB 1991. Sidste enhed forventes operativ 1993.

HVIDBJØRNEN-klassen udfases i takt med indfasning af THETIS-klassen.

Anskaffelserne af elektrooptisk materiel samt fiskeridataregistreringsudstyr til inspektionsenhederne er iværksat.

Fregatter af PEDER SKRAM-klassen og torpedobåde af SØLØVEN-klassen udgik af flådens tal i JUN 1990.

PERSONELSITUATIONEN

Ved den i MAR 1989 indgåede forsvarsaftale blev det fastsat, at søværnet i perioden skulle nedbringe sit årsværksforbrug med ca. 550 årsværk.

En sådan reduktion kunne ikke alene ske gennem en naturlig afgang, og der blev derfor iværksat en restriktiv ansættelsespolitik, der har præget stampersonelsituationen i 1990. Der er i årets løb således kun ansat et yderst begrænset antal marineelever, og kun til 3 af søværnets 12 specialer.

Den manglende rekruttering og den naturlige afgang forårsaget af kontraktudløb og kontraktopsigelser bevirker, at der i løbet af 1990 har været voksende skæv fordeling af stampersonellet på de forskellige tjenestegrene. På trods af at søværnet ved årsskiftet fortsat har et mindre overskud af stampersonel i forhold til 1991-tallene, opleves der alvorlige mangler inden for visse specialer, et forhold der desværre forventes at forværres i løbet af 1991.

Manglerne forstærkes af at der til stadighed er et stort antal personel afgivet til videre- og efteruddannelser, samt at der til stadighed er ca. 175 af stampersonelgruppen, der gennemgår civiluddannelse af længere varighed.

Den samlede afgang af stampersonel i 1990, der består af både kontraktudløb og egentlig uforudset afgang, har i de senere år vist en faldende tendens og udgjorde i 1990 8%, mod 10% i 1989 og 14% i 1988.

Der blev i 1990 åbnet for ansættelse af stampersonel på tjenestemandslignende vilkår eller som tjenestemænd. Denne ansættelsesform vil i fremtiden være den eneste form for langtidsansættelse, der kan tilbydes stampersonellet og erstatter således de hidtil anvendte langtidskontrakter til 45 eller 60 år.

Pr. 1 APR 1990 blev 121 overført til tjenestemandsansættelse og 109 til ansættelse på tjenestemandslignende vilkår. Der kræves 10 års ansættelse på tjenestemandslignende vilkår før ansættelse som tjenestemand.

Antallet af kvindeligt militært personel i søværnet er fortsat stigende og udgør nu 211, mod 161 i 1989 og 141 i 1988. De 211 kvinder er fordelt på følgende personelkategorier:

- 3 officerer.
- 21 mellemledere.
- 3 kadetter.
- 8 kadetaspiranter og
- 176 af konstabelgruppen.

Den uforudsete afgang af officerspersonel har vist en stigning i forhold til sidste år. Medens afgangsprocenterne i 1988 var på 1,7 og i 1989 på 1,0 er tallet for 1990 på 1,5.

1 OKT 1990 blev første fase af en ny personelforvaltningsstruktur for militært personel iværksat med oprettelse af 23 personelmyndigheder (PMY) på niveau III. Hermed er den historiske tradition for en udelukkende centraliseret personelforvaltning for militært personel afsluttet.

Den primære baggrund for denne ændring er en i 1988 nedsat arbejdsgruppe, der skulle fremkomme med forslag til en ny personelforvaltningsstruktur i søværnet under hensyntagen til Forsvarskommandoens ønske om størst mulig decentralisering og delegering. Arbejdsgruppens forslag blev afleveret 1 APR 1989 og efter yderlig behandling i basisorganisationen er forslaget senere tilpasset Forsvarskommissionens anbefaling om udflytning af bl.a. personelforvaltningsopgaver fra Forsvarskommandoen i forbindelse med omlægning af forswarets øverste ledelse 1 JAN 1991.

Samtidig med denne omlægning iværksættes anden fase, der omfatter udflytning af personelforvaltningsopgaver til Søværnets Operative Kommando samt delegering af værnepligtsforvaltningen til Søværnets Grundskole. 1 JAN 1991 vil organisationen for søværnets personelforvaltning for militært personel have følgende udseende.

FKO

Chefniveau

OK (M331) (P83)

OK (A med VUT II)

SOK

PL-R - KK-R (Rådigh. off.)

OK (M322) (P83)

OK (A uden VUT II)

OK (B)

OK (R)

LT - KL

CSG

SG - SSG

MAEL - MSPC

VPL

PMY

ME - OME

Som SOK

I en overgangsordning vil alle kategorier af orlogskaptajner af linien forblive forvaltet i Forsvarskommandoen og søværnets overmekanikere vil ligeledes i en overgangsordning blive centralt forvaltet fra Søværnets Operative Kommando. Søværnets officerspersonel tilhørende Forsvarets Intendantur Korps og Forsvarets Lægekorps udflyttes ikke, men forbliver forvaltet i Forsvarskommandoens regi.

UDDANNELSESOMRÅDET

Søværnets skolestruktur er pr. 1 JAN 1991 ændret til at omfatte 5 skoler:

- Søværnets Officersskole.
- Søværnets Sergent- og Reserveofficersskole.
- Søværnets Grundskole.
- Søværnets Taktik- og Våbenskole og
- Søværnets Teknikskole.

Den nye skolestrukturens organisation og bemanning er godkendt i kontaktgruppen vedrørende bemanning, søværnet.

I forbindelse med omlægningen af Forsvarets øverste Ledelse pr. 1 JAN 1991 er ansvaret for uddannelse i søværnet overført fra Forsvarskommandoen til Søværnets Operative Kommando.

Denne ændrede organisation vil medføre yderligere decentralisering af uddannelsesmæssige opgaver.

MARINESTABEN NEDLÆGGES

Som følge af de nye ændringer i Forsvarets øverste ledelse nedlægges Marinestaben - sammen med de to andre værnstabe - som en del af Forsvarsstaben pr. 31 DEC 1990. Fra 1 JAN 1991 videreføres en række af Marinestabens funktioner af Søværnets Operative Kommando i Århus. Der sker derved ikke en egentlig ændring af selvestabsfunktionen men af dennes organisatoriske grundlag.

Kært barn har mange navne og Søværnets stabsfunktion har i de sidste næsten 100 år ført en omskiftelig tilværelse organisatorisk set. Det må derfor være en god anledning til at give en kort oversigt over Marinestabens historie.

Stabsfunktionen inden for flåderne blev generelt etableret senere end inden for hærene. Således blev generalstaben i Danmark allerede oprettet i 1808. I 1988 blev efter udenlandsk forbillede den såkaldte Marineministeriets Stab oprettet. I 1894 blev denne stabs opgaver præciseret som "udarbejdelse af dispositioner til sikring af en hurtig mobilisering for Søværnets vedkommende, samt tilvejebringelse af oplysninger over fremmede nationers flåder og kystforsvar", senere udvidet med "udarbejdelse af krigsbemandingsreglementer og af oversigtlister over fordelingen af alt til Søværnet hørende fast og værnepligtigt personel, og udarbejdelse af planer for flådens anvendelse i krig."

Marineministeriets Stab fik stor betydning som tænketank under arbejdet i forsvarskommissionen, der sad 1902-08.

I forsvarsordningen af 1909 blev staben fast organiseret og anføres i loven om Søværnet som "Flådens Stab". En nærmere instruks blev ved kgl. resolution af 17 AUG 1911 udfærdiget for denne stab, hvis betydning blev åbenbar under etableringen af Flådens Sikringsstyrke 1914-18.

Med loven om Søværnet 1922 ændrede stabens navn til "Marinestaben". Den var underlagt Marineministeriet og blev anført som "hovedorgan for forberedelsen af de opgaver, hvis løsning påhviler Flåden".

Det operative blev særligt udskilt med ordningen af Søværnet i 1932. Dette område blev derefter varetaget af organet "Søværnskommandoen", hvori Marinestaben indgik som en del. Chefen for staben ved kontreadmiral og tillige afdelingschef i Marineministeriet. En lidt speciel konstruktion, der skulle binde det administrative og det operative sammen. Dette medførte tillige, at Chefen for Søværnskommandoen, der var viceadmiral, samtidig var direktør for Marineministeriet, det vi idag ville kalde departementschef.

Efter krigen var ændringen i Forsvarets øverste ledelsesstruktur nødvendige. I forbindelse med oprettelsen af Forsvarsministe-

riet i 1950-51 blev Søværnskommandoen med Marinestaben udskilt af Marineministeriet inden dette blev lagt sammen med Krigsministeriet - til Forsvarsministeriet. Fra 1960 blev flådens administrative og operative chef blev ikke længere betegnet som Chef for Søværnskommandoen men som "Chef for Søværnet". Søværnskommandoen kom derefter til at bestå af Chefen for Søværnet og "Søværnsstaben", som Marinestaben kom til at hedde. Året efter i 1961 blev det operative element særligt udskilt som "Søværnets Operative Kommando" som en følge af bestemmelserne i lov om forsvarets organisation af 31 MAR 1960

I 1970 oprettedes som følge af lov om forsvarets organisatin af 18 JUN 1969 Forsvarskommandoen bestående af Forsvarschefen, Forsvarstaben og cheferne for de respektive værn med deres stabe. Chefen for Søværnets stab fik sit tidligere navn Marinestaben tilbage, og hed altså ikke længere Søværnsstaben. Søværnskommandoen blev ved denne lejlighed nedlagt. Ændringen var et politisk ønske om en større integration af værnene. Denne organisatoriske ændring blev også af fysisk karakter, idet Søværnets ledelse og stab flyttede fra domicilet i Gernersgade til Forsvarskommandoens nye bygning i Vedbæk. Søværneskommandoen var flyttet ind i Gernersgade, da bygningen her blev fraflyttet af Søofficersskolen i forbindelse med ibrugtagningen af en ny skolebygning på Holmen, der stod færdig i 1939, men først rigtig blev taget i brug efter besættelsens ophør.

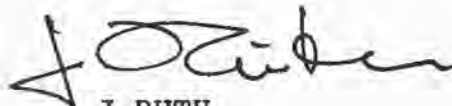
Bestræbelserne for at integrere værnenens stabsfunktioner blev fulgt op i slutningen af 1970erne og resulterede i at værnscheffstillingerne blev nedlagt 1 JUL 1982. De fleste af denne stillingsfunktioner blev overført til det nyoprettede embede "Inspektøren for Søværnet", der med sin stab, Marinestaben, indgik på lige fod med de andre fagstabe i Forsvarsstaben. Det nye var bl.a. at en række planlægningsmæssige og administrative områder fra de tidligere værnsstabe blev overført til Forsvarsstabens øvrige fagstabe og de operative kommandoer inden for de enkelte værn.

Med de ændringer, der træder i kraft 1 JAN 1991, nedlægges Marinestaben helt sammen med Inspektøren for Søværnet. De hidtidige funktioner udskilles så at sige af Forsvarstaben og overføres til Søværnets Operative Kommando, der således foruden det operative område får den tidligere Marinestabs områder under sig.

For så vidt kan man sige, at ringen er blevet sluttet. Søværnets Operative Kommando i den nye udformning kommer til at minde meget om den Søværnskommando med Chefen for Søværnet som chef, der eksisterede 1950-70.

Hans Chr. Bjerg
Marinestabens historiske konsulent

Jeg ønsker herved alle i søværnet og deres familier et lykkebringende nytår.

J. RUTH

kontreadmiral
Inspektør for Søværnet